

FÖRSTER

SODBA SODIŠČA (veliki senat)

z dne 18. novembra 2008*

V zadevi C-158/07,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 234 ES, ki ga je vložilo Centrale Raad van Beroep (Nizozemska) z odločbo z dne 16. marca 2007, ki je prispela na Sodišče 22. marca 2007, v postopku

Jacqueline Förster

proti

Hoofddirectie van de Informatie Beheer Groep,

SODIŠČE (veliki senat),

v sestavi V. Skouris, predsednik, P. Jann, C. W. A. Timmermans, A. Rosas, K. Lenaerts in T. von Danwitz, predsedniki senatov, A. Tizzano, J. N. Cunha Rodrigues (poročevalec), sodnika, R. Silva de Lapuerta, sodnica, K. Schiemann, A. Arabadjiev, sodnika, C. Toader, sodnica, in J.-J. Kasel, sodnik,

* Jezik postopka: nizozemščina.

generalni pravobranilec: J. Mazák,
sodna tajnica: M. Ferreira, glavna administratorka,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 23. aprila 2008,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

- za J. Förster A. Noordhuis, odvetnik,
- za nizozemsko vlado C. Wissels in M. de Mol, zastopnici,
- za belgijsko vlado L. Van den Broeck, zastopnica,
- za dansko vlado B. Weis Fogh, zastopnica,
- za nemško vlado M. Lumma in J. Möller, zastopnika,
- za avstrijsko vlado C. Pesendorfer, zastopnica,
- za finsko vlado J. Himmanen, zastopnica,

- za švedsko vlado A. Falk in S. Johannesson, zastopnici,

- za vlado Združenega kraljestva T. Harris, zastopnica, skupaj s S. Lee, barrister,

- za Komisijo Evropskih skupnosti G. Rozet in M. van Beek, zastopnika,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 10. julija 2008

izreka naslednjo

Sodbo

- 1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago členov 12 ES in 18 ES, člena 7 Uredbe Komisije (EGS) št. 1251/70 z dne 29. junija 1970 o pravici delavcev, da ostanejo na ozemlju države članice, potem ko so bili tam zaposleni (UL L 142, str. 24), in člena 3 Direktive Sveta 93/96/EGS z dne 29. oktobra 1993 o pravici do prebivanja za študente (UL L 317, str. 59).

- 2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med J. Förster in hoofddirectie van de Informatie Beheer Groep (v nadaljevanju: IB-Groep) zaradi delne ukinitve vzdrževalnine, ki jo je dobivala na podlagi zakona iz leta 2000 o štipendijah (Wet studiefinanciering 2000, v nadaljevanju: WSF 2000).

Pravni okvir

Skupnostna ureditev

3 Člen 7(2) Uredbe Sveta št. 1612/68 (EGS) z dne 15. oktobra 1968 o prostem gibanju delavcev v Skupnosti (UL L 257, str. 2), kot je bila spremenjena z Uredbo Sveta (EGS) št. 2434/92 z dne 27. julija 1992 (UL L 245, str. 1, v nadaljevanju: Uredba št. 1612/68) določa, da delavec, ki je državljan države članice, v drugi državi članici uživa „enake socialne in davčne ugodnosti kot domači delavci“.

4 Člen 2 Uredbe št. 1251/70 določa zlasti:

„1. Naslednje osebe imajo pravico, da za stalno ostanejo na ozemlju države članice:

- a) delavec, ki je ob zaključku svoje delovne dobe dopolnil starost, ki je na podlagi zakona te države članice določena za priznanje pravice do starostne pokojnine, in ki je bil v tej državi zaposlen najmanj zadnjih dvanajst mesecev ter je tam neprekinjeno prebival več kot tri leta;

- b) delavec, ki je neprekinjeno prebival na ozemlju te države več kot dve leti in je tam prenehal delati kot zaposlena oseba zaradi trajne nezmožnosti za delo;

[...]

- c) delavec, ki po treh letih neprekinjene zaposlitve in prebivanja na ozemlju te države dela kot zaposlena oseba na ozemlju druge države članice in ohrani svoje prebivališče na ozemlju prve države, kamor se praviloma vrača vsak dan ali vsaj enkrat tedensko.

[...]“

5 Člen 7 Uredbe št. 1251/70 določa:

„Pravica do enake obravnave, ki je določena v Uredbi Sveta (EGS) št. 1612/68, velja tudi za osebe, za katere se uporabljajo določbe te uredbe.“

6 Direktiva 93/96 v členu 1 določa:

„Da se določi pogoje za lažje uresničevanje pravice do prebivanja in zato, da se zagamči dostop do poklicnega usposabljanja brez razlikovanja za državljana države članice, ki je bil sprejet na poklicno usposabljanje v drugi državi članici, države članice priznajo pravico do prebivanja vsakemu študentu, ki je državljan države članice in nima te pravice po drugih določbah prava Skupnosti, in za študentovega zakonca ter njune vzdrževane otroke, če študent s pomočjo izjave ali takih alternativnih sredstev, kot jih izbere in so najmanj enakovredna, zagotovi ustreznemu državnemu organu, da ima zadostna sredstva, da med prebivanjem ne bo obremenjeval sistema socialne pomoči države članice gostiteljice; pod pogojem, da je študent vpisan na priznanem izobraževalnem zavodu z glavnim namenom poklicnega izobraževanja in da je z zdravstvenim zavarovanjem zavarovan za vsa tveganja v državi članici.“

7 Člen 3 Direktive 93/96 določa:

„Ta direktiva za študente, ki uživajo pravico do prebivanja, ne vzpostavlja nobene pravice do plačila vzdrževalnine s strani države članice gostiteljice.“

8 Direktiva 93/96 je bila razveljavljena, z učinkom od 30. aprila 2006, z Direktivo Evropskega parlamenta in Sveta 2004/38/ES z dne 29. aprila 2004 (UL L 158, str. 77, in popravek UL 2004, L 229, str. 35), ki bi jo morale države članice na podlagi njenega člena 40 prenesti pred 30. aprilom 2006.

Nacionalna ureditev

9 Od 1. septembra 2000 do 21. novembra 2003 je člen 2.2 WSF 2000 določal:

„1. Štipendije se podelijo:

- a) študentom, ki imajo nizozemsko državljanstvo;

- b) študentom, ki nimajo nizozemskega državljanstva, vendar prebivajo na Nizozemskem in se glede štipendij obravnavajo kot nizozemski državljani na podlagi mednarodnega sporazuma ali sklepa mednarodne organizacije, ali

- c) študentom, ki nimajo nizozemskega državljanstva, vendar prebivajo na Nizozemskem in pripadajo skupini oseb, ki se na podlagi pravilnika o štipendijah obravnavajo kot nizozemski državljani.“

10 Členu 2.2 WSF 2000 je bil od 21. novembra 2003 dalje dodan še en odstavek. Ta določa:

„Z odstopanjem od člena 2.2(1)(b) pogoj, da mora študent prebivati na Nizozemskem, ne velja za študenta, za katerega se ta pogoj ne uporablja na podlagi mednarodnega

sporazuma ali sklepa mednarodne organizacije. S pravilnikom ali v skladu z njim se lahko določijo pravila za pravilno izvajanje tega odstavka.“

- 11 IB-Groep je 4. marca 2005 sprejel smernice o nadzoru delavcev migrantov (Beleidsregel controlebeleid migrerend werknemerschap, AG/OCW/MT 05.11). Te smernice so začele veljati 23. marca 2005 in se nanašajo na nadzor obdobj, za katera so dodeljene vzdrževalnine od koledarskega leta 2003. Določajo, da študent, ki je v opazovanem obdobju delal povprečno 32 ur ali več na mesec, samodejno pridobi status delavca Skupnosti. Če študent ne izpolnjuje merila 32 ur, IB-Groep opravi poglobljeno preiskavo o osebnem položaju tega študenta.
- 12 IB-Groep je 9. maja 2005 po izreku sodbe z dne 15. marca 2005 v zadevi Bidar (C-209/03, ZOdl., str. I-2119) sprejel Smernice o prilagoditvi vlog za štipendije študentov iz EU, EGP in Švice (Beleidsregel aanpassing aanvraag studiefinanciering voor studenten uit EU, EER of Zwitserland, ki so bile objavljene 18. maja 2005, v nadaljevanju: smernice z dne 9. maja 2005).
- 13 Člen 2(1) teh smernic določa:

„Študent, ki je državljan države članice Evropske unije [...] je lahko v skladu z WSF 2000 na podlagi vloge upravičen do štipendije [...], če je pred vložitvijo vloge zakonito prebival na Nizozemskem nepretrgoma vsaj pet let. Druge določbe WSF 2000 [...] se uporabljajo brez pridržkov.“

14 Člen 5 smernic z dne 9. maja 2005 določa:

„Te smernice začnejo veljati z dnem objave, z učinkom za nazaj od 15. marca 2005.“

Spor o glavni stvari in vprašanja za predhodno odločanje

15 J. Förster, nemška državljanica, se je 5. marca 2000 pri 20 letih preselila na Nizozemsko, kjer je študirala razredni pouk, 1. septembra 2001 pa se je vpisala na univerzitetni program teorije vzgoje in izobraževanja na Hogeschool van Amsterdam.

16 J. Förster je med študijem opravljala več plačanih dejavnosti.

17 Od oktobra 2002 do junija 2003 je opravila plačano prakso na nizozemski posebni šoli za dijake z vedenjskimi težavami in/ali psihičnimi motnjami.

18 Po tej praksi ni več opravljala plačanih dejavnosti.

- 19 Po tem, ko je sredi leta 2004 opravila končni izpit na univerzitetnem programu teorije vzgoje in izobraževanja, se je 15. junija tistega leta zaposlila kot socialna delavka v instituciji, ki sprejema osebe s psihičnimi motnjami.
- 20 IB-Groep je od septembra 2000 J. Förster dodelil vzdrževalnino. To vzdrževalnino je IB-Groep redno podaljševal. Menil je, da je treba J. Förster šteti za „delavko“ v smislu člena 39 ES in jo zato na področju vzdrževalnin in na podlagi člena 7(2) Uredbe št. 1612/68 obravnavati enako kot študente z nizozemskim državljanstvom.
- 21 IB-Groep je po pregledu ugotovil, da J. Förster od julija do decembra 2003 ni opravljala plačanega dela. Zato je z odločbo z dne 3. marca 2005 odločil, da je ni več mogoče šteti za delavko. Zato je bila odločba, s katero ji je bila dodeljena vzdrževalnina za obdobje od julija do decembra 2003, razglašena za nično in J. Förster je bila pozvana, da vrne neupravičeno prejete zneske.
- 22 Tožba, ki jo je J. Förster vložila pri Rechtbank Alkmaar, je bila s sodbo z dne 12. septembra 2005 iz dveh razlogov razglašena za neutemeljeno. Po eni strani je to sodišče menilo, da se J. Förster, ki v drugi polovici leta 2003 ni opravljala resničnega in dejanskega dela, v tem obdobju ne more šteti za delavko Skupnosti. Po drugi strani je isto sodišče menilo, da J. Förster ne more zahtevati vzdrževalnine na podlagi zgoraj navedene sodbe Bidar, ker pred svojim študijem teorije vzgoje in izobraževanja nikakor ni bila vključena v nizozemsko družbo.

23 J. Förster je zoper to sodbo vložila pritožbo pri Centrale Raad van Beroep, v kateri je zatrjevala, primarno, da je bila v zadevnem obdobju že toliko vključena v nizozemsko družbo in da je bila na podlagi prava Skupnosti upravičena do vzdrževalnine za drugo polovico leta 2003. Podredno je navedla, da bi jo bilo treba šteti za delavko Skupnosti vse leto 2003.

24 V teh okoliščinah je Centrale Raad van Beroep prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ta vprašanja:

- „1. Ali se člen 7 Uredbe Komisije (EGS) št. 1251/70 nanaša tudi na študenta, ki je prišel na Nizozemsko predvsem zaradi študija in je med študijem najprej delal v omejenem obsegu, vendar je v vmesnem času prenehal delati?

2. Ali Direktiva 93/96 preprečuje študentu, na katerega se nanaša prvo vprašanje, da bi se uspešno skliceval na člen 12 ES, da bi dobil vzdrževalnino?

3. a) Ali se pravilo, da se lahko delovno neaktivni državljani Unije sklicujejo na člen 12 ES le, če je določen čas zakonito prebival v državi članici gostiteljici ali če ima dovoljenje za prebivanje, uporablja tudi za pomoč študentom za kritje življenjskih stroškov?

- b) Če je odgovor pritrديلen, ali je v tem obdobju dopustno predpisati določen čas prebivanja samo za državljane držav članic, ki niso državljani države članice gostiteljice?
- c) Če je odgovor pritrديلen, ali je uporaba zahteve po petletnem prebivanju v skladu s členom 12 ES?
- d) Če je odgovor nikalen, kakšen čas prebivanja je mogoče zahtevati?
4. Ali v posameznem primeru zadošča krajše zakonito prebivanje, če drugi dejavniki kot trajanje prebivanja kažejo na znatno stopnjo vključenosti v družbo države članice gostiteljice?
5. Če lahko zainteresirane osebe na podlagi sodbe Sodišča z retroaktivnim učinkom pridobijo več pravic iz člena 12 ES, kot so bile prej predvidene, ali je potem mogoče predpisati s tem povezane upravičene pogoje za pretekla obdobja, če so bili ti pogoji objavljeni kmalu po izreku sodbe?“

Vprašanja za predhodno odločanje

Prvo vprašanje

- 25 S tem vprašanjem predložitveno sodišče v bistvenem sprašuje, ali se študent, ki je v takšnem položaju, kot je tožeča stranka v zadevi v glavni stvari, lahko sklicuje na člen 7 Uredbe št. 1251/70, da bi dobil vzdrževalnino?
- 26 Uredba št. 1251/70 zagotavlja delavcu, ki je prenehal poklicno dejavnost, pravico, da za stalno ostane na ozemlju države članice, potem ko je v njej delal kot zaposlena oseba, in da še naprej uživa pravico do enake obravnave glede na državljane te države, ki je priznana z Uredbo št. 1612/68. Te pravice so razširjene na družinske člane delavca, ki z njim prebivajo na ozemlju te države članice.
- 27 Pogoji za pridobitev pravice delavca, da ostane v državi članici gostiteljici, so taksativno naštetih v členu 2 Uredbe št. 1251/70 (glej sodbo z dne 9. januarja 2003 v zadevi Givane in drugi, C-257/00, Recueil, str. I-345, točka 29).
- 28 Če izpolnjuje pogoje, povezane s trajanjem zaposlitve in prebivanja, ima delavec, ki je bil zaposlen v državi članici gostiteljici, pravico, da v njej prebiva v treh primerih. Prvič, če je ta delavec ob koncu svoje delovne dobe dopolnil starost, ki je v tej državi članici določena za priznanje pravice do starostne pokojnine. Drugič, če je prenehal delati zaradi trajne nezmožnosti za delo. Tretjič, če ta delavec dela kot zaposlena oseba na

ozemlju druge države članice in ohrani svoje prebivališče na ozemlju prve države, kamor se praviloma vrača vsak dan ali vsaj enkrat tedensko.

29 Kot izhaja iz predložitvene odločbe, položaj tožeče stranke v zadevi v glavni stvari ne ustreza nobenemu od primerov, ki jih predvideva člen 2 Uredbe št. 1251/70.

30 Dodati je treba, da je J. Förster prenehala poklicno dejavnost med spornim obdobjem, da bi nadaljevala študij, ne da bi zaradi tega opustila svoj namen nadaljevati poklicno življenje na Nizozemskem, kjer je obdržala prebivališče.

31 V teh okoliščinah J. Förster ni mogoče šteti za „[državljanke] države članice, ki je [delala] kot [zaposlena oseba] na ozemlju druge države članice“ v smislu člena 1 Uredbe št. 1251/70.

32 Uredbe št. 1251/70 v obravnavanem primeru torej ni mogoče uporabiti.

33 Zato je treba na prvo vprašanje odgovoriti, da se študent, ki je v takšnem položaju, kot je tožeča stranka v postopku v glavni stvari, ne more sklicevati na člen 7 Uredbe št. 1251/70, da bi dobil vzdrževalnino.

Vprašanja od drugega do četrtega

- 34 S temi vprašanji, ki jih je treba obravnavati skupaj, želi predložitveno sodišče v bistvu izvedeti, ali in pod katerimi pogoji se lahko študent, državljani ene države članice, ki se je zaradi študija preselil v drugo državo članico, sklicuje na člen 12, prvi odstavek, ES, da bi dobil vzdrževalnino. Predložitveno sodišče sprašuje tudi, ali se zahteva po predhodnem prebivanju petih let za državljane drugih držav članic lahko šteje za združljivo s tem členom 12, prvi odstavek, in v primeru pritrdilnega odgovora, ali je treba v posebnih primerih uporabiti druga merila, ki kažejo na znatno stopnjo vključenosti v državi članici gostiteljici.
- 35 Člen 12, prvi odstavek, ES prepoveduje vsakršno diskriminacijo glede na državljanstvo, kjer se uporablja ta pogodba in ne da bi to vplivalo na njene posebne določbe.
- 36 V skladu z ustaljeno sodno prakso se sme državljani Unije, ki zakonito prebiva na ozemlju države članice gostiteljice, sklicevati na člen 12 ES v vseh situacijah, ki spadajo na področje uporabe *ratione materiae* prava Skupnosti (sodba z dne 12. maja 1998 v zadevi Martínez Sala, C-85/96, Recueil, str. I-2691, točka 63, in zgoraj navedena sodba Bidar, točka 32).
- 37 Med te situacije spadajo zlasti tiste, ki zadevajo uresničevanje temeljnih svoboščin, ki jih zagotavlja Pogodba, in tiste, ki zadevajo uresničevanje pravice prostega gibanja in prebivanja na ozemlju držav članic, določene v členu 18 ES (glej sodbi z dne 2. oktobra 2003 v zadevi García Avello, C 148/02, Recueil, str. I -11613, točka 24, in z dne 12. julija 2005 v zadevi Schempp, C-403/03, ZOdl., str. I-6421, točka 18).

- 38 Sodišče je v zvezi s tem že presodilo, da državljani države članice, ki gre v drugo državo članico, kjer nadaljuje srednješolsko izobraževanje, uresničuje pravico prostega gibanja, ki jo zagotavlja člen 18 ES (glej sodbo z dne 11. julija 2002 v zadevi D’Hoop, C-224/98, Recueil, str. I-6191, točke od 29 do 34, in zgoraj navedeno sodbo Bidar, točka 35).
- 39 V zvezi s pravicami do socialne pomoči je Sodišče presodilo, da se državljani Unije, ki ni delovno aktiven, lahko sklicuje na prvi odstavek člena 12 ES, kadar je določeno obdobje zakonito prebival v državi članici gostiteljici (zgoraj navedena sodba Bidar, točka 37).
- 40 Študent, ki gre v drugo državo članico, da bi tam začel ali nadaljeval študij, lahko pridobi pravico do prebivanja na podlagi člena 18 ES in Direktive 93/96, če izpolnjuje pogoje, določene v členu 1 navedene direktive, in sicer da ima zadostna sredstva, zdravstveno zavarovanje in da je vpisan na priznanem izobraževalnem zavodu z glavnim namenom poklicnega izobraževanja.
- 41 Položaj študenta, ki zakonito prebiva v drugi državi članici, tako spada na področje uporabe Pogodbe v smislu člena 12, prvi odstavek, ES glede pridobitve vzdrževalnine (glej zgoraj navedeno sodbo Bidar, točka 42).
- 42 Res pa je, da v skladu s členom 3 Direktive 93/96 ta za študente, ki uživajo pravico do prebivanja, ne vzpostavlja nobene pravice do plačila vzdrževalnine s strani države članice gostiteljice.

43 Vendar ta določba ne nasprotuje temu, da bi se državljani države članice, ki na podlagi člena 18 ES in določb, sprejetih za izvedbo tega člena, zakonito prebiva na ozemlju druge države članice, kjer namerava začeti ali nadaljevati študij, med tem prebivanjem skliceval na temeljno načelo enakega obravnavanja iz člena 12, prvi odstavek, ES (glej v tem smislu zgoraj navedeno sodbo Bidar, točka 46).

44 Zato je okoliščina, da je J. Förster prišla na Nizozemsko predvsem zaradi študija, nepomembna.

45 Poleg tega je lahko v skladu s smernicami z dne 9. maja 2005 študent, ki je državljani države članice Evropske unije, upravičen do vzdrževalnine, če je pred vložitvijo vloge zakonito prebival na Nizozemskem nepretrgoma vsaj pet let. Ker ta pogoj o trajanju prebivanja ne velja za študente z nizozemskim državljanstvom, se postavlja vprašanje, katere omejitve so lahko določene v zvezi s pravico študentov, državljanov drugih držav članic, do vzdrževalnine, da se drugačno obravnavanje teh študentov glede na študente, državljane te države, ki lahko iz tega izhaja, ne bi moglo šteti za diskriminatorno in zato prepovedano s členom 12, prvi odstavek, ES.

46 To vprašanje je Sodišče obravnavalo v zgoraj navedeni sodbi Bidar.

47 Za razliko od te zadeve se je zadeva, ki je bila podlaga za zgoraj navedeno sodbo Bidar, nanašala na nacionalno ureditev, ki je poleg izpolnjevanja pogoja predhodnega prebivanja treh let znotraj države študentom iz drugih držav članic, ki so zahtevali pomoč za kritje stroškov za vzdrževanje, nalagala, da imajo stalno prebivališče v državi članici gostiteljici. Ker je ureditev, ki se je v navedeni sodbi obravnavala v postopku v glavni stvari, izključevala vsako možnost, da bi lahko državljani druge države članice

kot študent pridobil status osebe s stalnim prebivališčem, je ta ureditev takemu državljanu ne glede na stopnjo njegove dejanske vključenosti v družbo države članice gostiteljice onemogočala izpolnjevanje tega pogoja in zato uživanje pravice do pomoči, s katero bi se pokrili njegovi stroški vzdrževanja.

48 V zgoraj navedeni sodbi Bidar je Sodišče poudarilo, da čeprav morajo države članice v organizaciji in uporabi svojega sistema socialne pomoči izkazati določeno stopnjo finančne solidarnosti z državljani drugih držav članic, je dovoljeno, da vsaka država članica zagotovi, da dodelitev pomoči za kritje stroškov za vzdrževanje študentov, ki prihajajo iz drugih držav članic, ne postane pretirana obremenitev, ki bi lahko vplivala na celotno raven pomoči, ki jih ta država članica lahko dodeli (zgoraj navedena sodba Bidar, točka 56).

49 Sodišče je tudi poudarilo, da je upravičeno, da država članica tako pomoč za kritje stroškov za vzdrževanje študentov dodeli le tistim študentom, ki so izkazali določeno stopnjo vključenosti v družbo te države (zgoraj navedena sodba Bidar, točka 57).

50 Na podlagi teh preudarkov je Sodišče ugotovilo, da je določena stopnja vključenosti dokazana z ugotovitvijo, da je zadevni študent v določenem obdobju prebival v državi članici gostiteljici (zgoraj navedena sodba Bidar, točka 59).

- 51 Ko gre za združljivost pogoja neprekinjenega prebivanja petih let, kot je zahtevan v nacionalni zakonodaji iz postopka v glavni stvari, s pravom Skupnosti, je treba preučiti, ali je lahko tak pogoj upravičen s ciljem države članice gostiteljice, da si zagotovi določeno stopnjo vključenosti študentov, državljanov drugih držav članic, na njenem ozemlju.
- 52 V obravnavanem primeru lahko tak pogoj neprekinjenega prebivanja petih let zagotavlja, da je zadevni prosilec vzdrževalnine vključen v državo članico gostiteljico.
- 53 Njegova utemeljitev glede na pravo Skupnosti zahteva tudi, da je sorazmernen s ciljem, ki mu nacionalno pravo zakonito sledi. Ne sme prekoračiti tega, kar je nujno potrebno za dosego tega cilja.
- 54 Pogoj neprekinjenega bivanja petih let se, upoštevajoč zlasti zahteve glede stopnje vključenosti nedržavljanov v državo članico gostiteljico, ne more šteti za prekomernega.
- 55 V zvezi s tem je treba opozoriti, da čeprav Direktive 2004/38 ni mogoče uporabiti za dejansko stanje iz postopka v glavni stvari, njen člen 24(2) glede drugih oseb razen delavcev, samozaposlenih oseb, oseb, ki ohranijo tak status, in članov njihovih družin določa, da država članica gostiteljica ni dolžna dodeliti pomoči za vzdrževanje med študijem, vključno s poklicnim usposabljanjem, ki obsega štipendije ali studentska

posojila, pred pridobitvijo pravice do stalnega prebivališča, ob tem pa je v členu 16(1) predvideno, da imajo državljani Unije pravico do stalnega prebivališča v državi, v kateri so zakonito prebivali nepretrgano pet let.

56 Sodišče je tudi pojasnilo, da morajo nacionalni organi, da bi bil pogoj glede prebivanja sorazmeren, le-tega uporabljati na temelju jasnih in vnaprej znanih meril (glej sodbo z dne 23. marca 2004 v zadevi Collins, C-138/02, Recueil, str. I-2703, točka 72).

57 S tem da pogoj glede prebivanja, ki je bil uveden s smernicami z dne 9. maja 2005 zainteresiranim osebam omogoča, da nedvoumno poznajo svoje pravice in obveznosti, jim s samim obstojem zagotavlja visoko raven pravne varnosti in preglednosti v okviru dodelitve vzdrževalnin študentom.

58 Tako je treba ugotoviti, da s pogojem prebivanja petih let, kot je določen v nacionalni zakonodaji v zadevi v glavni stvari, ni prekoračeno to, kar je nujno potrebno za dosego cilja, ki je zagotoviti določeno stopnjo vključenosti študentov iz drugih držav članic v družbo države članice gostiteljice.

59 Ta ugotovitev ne vpliva na možnost držav članic, da – če tako želijo – študentom iz drugih držav članic, ki ne izpolnjujejo pogojev prebivanja petih let, dodelijo vzdrževalnine.

- 60 Ob upoštevanju navedenega je treba na vprašanja od drugega do četrtega odgovoriti, da se študent, ki je državljan ene države članice in se je zaradi študija preselil v drugo državo članico, lahko sklicuje na člen 12, prvi odstavek, ES, da bi dobil vzdrževalnino, če je določeno obdobje prebival v državi članici gostiteljici. Člen 12, prvi odstavek, ES ne nasprotuje uporabi pogoja predhodnega prebivanja petih let za državljane drugih držav članic.

Peto vprašanje

- 61 S tem vprašanjem Centrale Raad van Beroep v bistvu sprašuje, ali pravo Skupnosti, zlasti načelo pravne varnosti, nasprotuje retroaktivni uporabi pogoja prebivanja, ki ga v času dejanskega stanja v glavni stvari zainteresirana oseba ni mogla poznati.
- 62 V zvezi s tem je treba spomniti, da so smernice z dne 9. maja 2005 začele veljati z dnem objave, z učinkom za nazaj od 15. marca 2005, to je na dan, ki je poznejši od dejanskega stanja v glavni stvari.
- 63 Vendar predložitveno sodišče meni, da so smernice z dne 9. maja 2005 upoštevne za reševanje spora v glavni stvari, ker odražajo način izvršitve zgoraj navedene sodbe Bidar, za katerega se je odločil IB-Groep, in ker učinki te sodbe niso bili časovno omejeni.

- 64 Predložitveno sodišče izpostavlja, da njegov dvom izhaja iz rešitve, podane v zadevi, ki je bila podlaga za zgoraj navedeno sodbo Collins, v kateri je Sodišče menilo, da se lahko pogoj prebivanja zoper prosilca za socialno pomoč uveljavlja le, če je slednji za ta pogoj že lahko izvedel v referenčnem obdobju.
- 65 Kot namreč izhaja iz točke 56 te sodbe, je Sodišče v zgoraj navedeni sodbi Collins razsodilo, da morajo nacionalni organi, da bi bil pogoj glede prebivanja sorazmeren, le-tega uporabljati na temelju jasnih in vnaprej znanih meril.
- 66 Da bi se odgovorilo na vprašanje, je treba spomniti, da ker učinki zgoraj navedene sodbe Bidar niso bili časovno omejeni, lahko in morajo nacionalna sodišča razlago člena 12 ES, kot izhaja iz te sodbe, uporabiti za pravna razmerja, ki so nastala in so bila vzpostavljena pred to sodbo, če so poleg tega pogoji, ki omogočajo predložitev spora glede uporabe te določbe pristojnim sodiščem, izpolnjeni (glej v tem smislu sodbo z dne 27. marca 1980 v zadevi Denkavit italiana, 61/79, Recueil, str. 1205, točka 16, in zgoraj navedeno sodbo Bidar, točka 66).
- 67 V skladu z ustaljeno sodno prakso načelo pravne varnosti, ki spada med splošna načela prava Skupnosti, zahteva zlasti, da so pravna pravila jasna in natančna ter da so njihovi učinki predvidljivi, predvsem če lahko imajo neugodne posledice za posameznike in podjetja (glej v tem smislu sodbi z dne 13. februarja 1996 v zadevi Van Es Douane Agenten, C-143/93, Recueil, str. I-431, točka 27, in z dne 17. julija 2008 v zadevi ASM Brescia, C-347/06, ZOdl., str. I-5641, točka 69).
- 68 Iz spisa izhaja, da je bil pogoj prebivanja, določen v smernicah z dne 9. maja 2005, uveden zaradi zagotavljanja prehoda med zgoraj navedeno sodbo Bidar in prenosom Direktive 2004/38. Taka možnost je bila izbrana zaradi zadostitve zahtevam iz člena 24(2) in 16 te direktive.

- 69 Tako je treba ugotoviti, da v položaju, kot je ta v zadevi v glavni stvari, pogojevanje pravice študentov iz drugih držav članic do vzdrževalnine s prebivanjem kot konstitutivnim elementom te pravice, nima negativnih posledic za zainteresirane osebe.
- 70 Na enak način, ker smernice z dne 9. maja 2005 zainteresiranim osebam dajejo večje pravice, kot so te, ki so jih imele po prejšnjem nacionalnem sistemu, se zahteva, postavljena v zgoraj navedeni sodbi Collins, v obravnavanem primeru ne uporablja.
- 71 Zato je treba na postavljeno vprašanje odgovoriti, da v okoliščinah, kakršne so te v zadevi v glavni stvari, pravo Skupnosti, zlasti načelo pravne varnosti, ne nasprotuje uporabi pogoja prebivanja, v skladu s katerim je pravica študentov iz drugih držav članic do vzdrževalnine odvisna od dopolnitve obdobja prebivanja, ki je predhodno uvedbi tega pogoja.

Stroški

- 72 Ker je ta postopek za stranki v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški, priglašeni za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (veliki senat) razsodilo:

- 1. Študent, ki je v takšnem položaju, kot je tožeča stranka v postopku v glavni stvari, se ne more sklicevati na člen 7 Uredbe Komisije (EGS) št. 1251/70 z dne 29. junija 1970 o pravici delavcev, da ostanejo na ozemlju države članice, potem ko so bili tam zaposleni, da bi dobil vzdrževalnino.**
- 2. Študent, ki je državljan ene države članice in se je zaradi študija preselil v drugo državo članico, se lahko sklicuje na člen 12, prvi odstavek, ES, da bi dobil vzdrževalnino, če je določeno obdobje prebival v državi članici gostiteljici. Člen 12, prvi odstavek, ES ne nasprotuje uporabi pogoja predhodnega prebivanja petih let za državljane drugih držav članic.**
- 3. V okoliščinah, kakršne so te v zadevi v glavni stvari, pravo Skupnosti, zlasti načelo pravne varnosti, ne nasprotuje uporabi pogoja prebivanja, v skladu s katerim je pravica študentov iz drugih držav članic do vzdrževalnine odvisna od dopolnitve obdobja prebivanja, ki je predhodno uvedbi tega pogoja.**

Podpisi